

I. Sociologie práva – východiska a přístupy

Sociologické poznání versus zdravý rozum

Právníká profese zahrnuje z velké části práci s lidmi a řešení sociálních problémů v jejich právní formě.

Sociální kompetence ovlivňují úspěšnost právníka ve všech základních směrech jeho činnosti:

- právní službě,
- rozhodování v právních věcech,
- činnosti v organizačních strukturách

Sociologické poznání představuje systematické a cílevědomé poznávání sociální reality vědeckými postupy a metodami. Snaží se překonat omezenost zdravého rozumu. Pomocí porozumět sociální realitě prostřednictvím zkušeností jiných lidí.

Zdravý rozum (common sence) je zobecněním běžné nesystematické zkušenosti každodenního života. Jeho kvalita v sociální oblasti odvisí zejména od úrovně sociální inteligence (SQ) jedince a obecné lidské zkušenosti (moudrosti) předávané socializací. Nelze pominout i emoční inteligenci (EQ).

Sociální inteligence je schopnost orientovat se v mezilidských vztazích a sociálních situacích, rozumět jim, žít s lidmi, působit na ně a nasměrovat je tam, kam chceme. Je geneticky disponována, ale nerozvine se bez jejího průběžného rozvíjení (tréninku) v procesu sociálního učení.

Úspěšnost zdravého rozumu (úsudku) při řešení konkrétního sociálního problému závisí zejména na složitosti tohoto problému a úrovni sociálních kompetencí řešitele. Právní problémy bývají současně i problémy sociálními a mají sociální konsekvence.

Sociologické poznání umožňuje porozumět sociálnímu dění a sociálním jevům kolem nás. Americký sociolog **Peter Berger** ve své práci „**Pozvání do sociologie**“ (česky Praha 1991) říká, že sociologie umožňuje „vidět skrz“, „vidět za scénu“, „prohlédnout hru“, apod., neboť „věci nejsou tím, čím se zdají“.

Sociologie tak zprostředkovává schopnost „**myslet sociologicky**“, jak nazval svoji práci sociologický klasik **Zygmunt Baumann** (česky Praha 2004). Sociologie umožňuje chápat sociální život v souvislostech, činí nás vnímavější k věcem, které jsme dosud neviděli, porozumět lidem a dění kolem nás. Právníkům pak zprostředkovává určitý nadhled nad pouze normativním viděním světa, k němuž mají právníci tendenci.

Lidská sociabilita jako antropogenezi daná vlastnost neznamená obecnou schopnost člověka spolehlivě se orientovat v mezilidských vztazích a sociálních situacích. Sociologie má v této situaci napomoci zprostředkovávat sociální kompetence pro jednání s lidmi a řešení sociálních (právních) situací.

Sociologie jako věda a sociologie práva

Sociologie je teoreticko empirickou vědní disciplínou, která plní zejména poznávací (diagnostickou) a praktickou (expertní) funkci. Je zároveň vědou předpokládající odborný a kvalifikovaný přístup, má-li poskytovat spolehlivé informace.

Sociologie práva představuje zaměření sociologie na právní oblast. Je jednou z obecných právních disciplín, která má právníkovi napomoci osvojit si vedle normativního i sociologický způsob myšlení.

Sociologii jako vědu založil francouzský sociolog **Auguste Comte** (1798-1857), který v roce 1839 poprvé užil termínu sociologie.

Sociologie práva se formuje na přelomu 19. a 20. století jako reakce:

- na právní pozitivismus v Evropě, zakladateli jsou zejména:

Eugen Ehrlich (1862-1922), který v “Základech sociologie práva” (1913) užívá pojmu „živé právo”;

Emanuel Chalupný (1879-1958), napsal monografii “Sociologie a filosofie práva a mravnosti” (1929);

- na potřeby právní praxe ve Spojených státech - zakladatel americké sociologie práva **Roscoe Pound** (1870-1964) rozlišil právo v akci (law in action) a právo v knihách (law in books).

Vymezení sociologie práva

Výstižně ji vymezil již **Max Weber** jako vědu empiricky analyzující vztah práva a společnosti.

Současní autoři vymezují sociologii práva zejména jako vědu studující fakticitu práva, sociální skutečnost práva nebo sociální život práva.